

Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland

Werkgroep Innovatieve Meettechnieken in de Archeologie

Gasfabriek 2a
5613 CP Eindhoven

voor informatie:
06-125 11 892
wima.avkp@gmail.com

Voorlopige bevinding grondradarscan

Op 16 februari 2015 is op verzoek van de Heemkundekring Schijndel met ondersteuning van de gemeente Schijndel een scan gemaakt van de ondergrond op het perceel met de vermoedelijke locatie van het slotje Groenendaal. Naar aanleiding hiervan kunnen de volgende opmerkingen worden gemaakt.

Ter voorbereiding is gekeken naar de kaart zoals Verhees¹ die tekende (bijlage I) en de gecorrigeerde hoogtekaart van Nederland (bijlage II). Daarnaast is gebruik gemaakt van het verslag dat is opgetekend door de heer H. Beijers² (bijlage III).

Bij een uitgevoerde veldloop zijn met name in het gebied dat is ingetekend op de topografische kaart (bijlage IV) baksteenresten, scherven aardewerk en glasscherven aangetroffen die daar verwacht kunnen worden indien het slotje op deze locatie gelegen was. Bij een grondboring om de opbouw van de grondlagen vast te stellen was het met name in het in bijlage 4 aangegeven gebied slecht tot niet mogelijk tot enige diepte te boren door harde voorwerpen in de ondergrond.

Met behulp van de RTK GPS van de erfgoedradar³ zijn twee dwarsdoorsnedes gemaakt. De eerste is noord-zuid georiënteerd (bijlage V), de tweede oost-west (bijlage VI). Beide doorsnedes geven een laagte aan op de verwachte locatie van het slotje terwijl de noord-zuid doorsnede de vermoedelijke ligging aangeeft van de oude oost-west georiënteerde gracht zoals die door Verhees is opgetekend ten zuiden van het slotje.

Met de voor de scan gebruikte erfgoedradar is het op bijlage IV aangegeven gebied gescand. Het resultaat hiervan is weergegeven in bijlage VI. De voorlopige conclusie die aan dit resultaat verbonden mag worden is dat op de locatie van de vermoedelijke ligging van het slotje Groenendaal verstoringen zichtbaar zijn die als een bevestiging van de ligging op deze plek opgevat kunnen worden.

Uitsluitend archeologisch onderzoek zal voor een definitieve bevestiging van het bovenstaande kunnen zorgen. In dit kader wordt verwezen naar bijlage VIII in verband met mogelijke gevolgtrekkingen uit het bovenstaande.

Uiteraard is er vanuit de werkgroep WIMA altijd de bereidheid nadere toelichting op het bovenstaande te geven. Ook is het mogelijk aanvullende vraagstelling bij de werkgroep neer te leggen.

In beide gevallen kunt u contact opnemen per e-mail of telefoon (zie hierboven)

---

¹ Verhees, kaart 1803 "De Verdeelingen en Grensscheydingen Van Den Bodem van Elde"

² H. Beijers, Historische Werkgroep Heemkundekring Schijndel

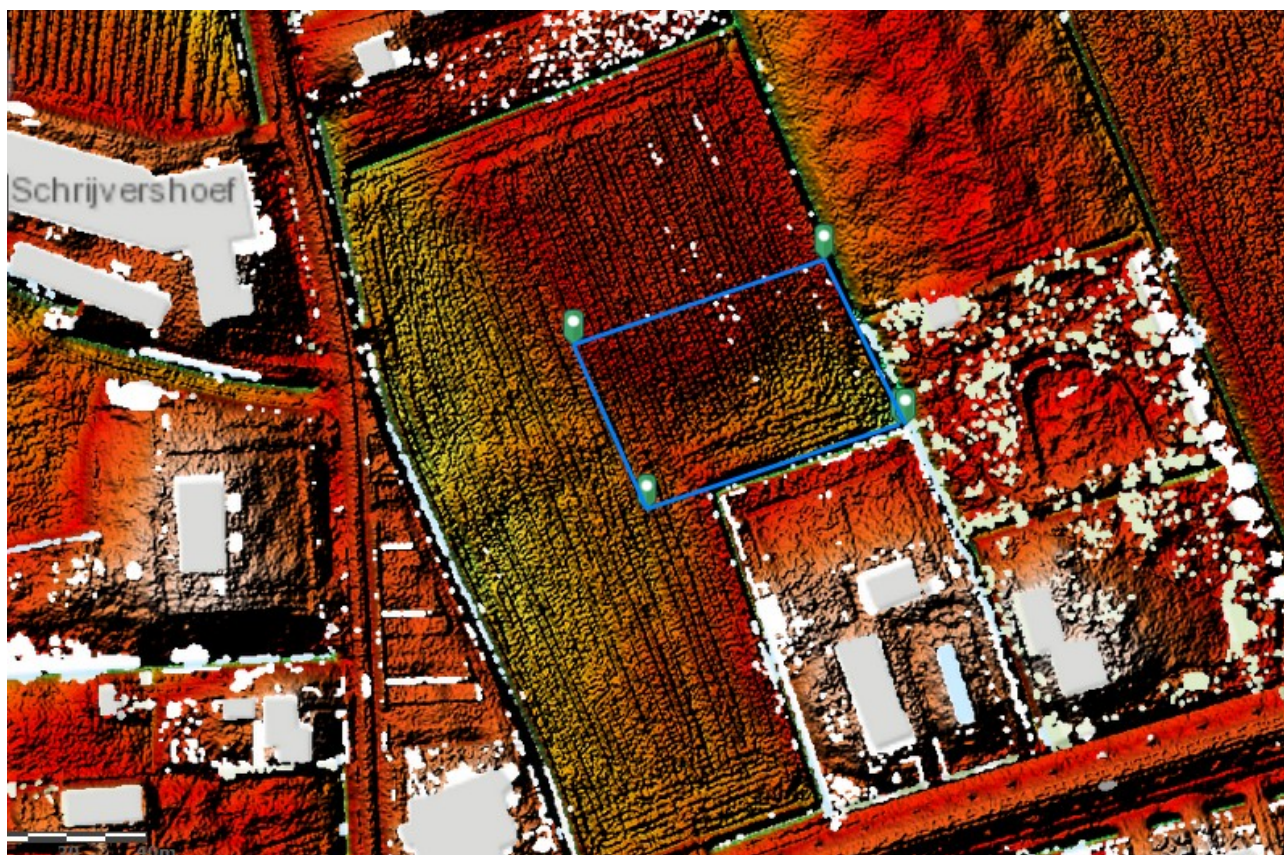
³ zie bijlage IX

BIJLAGE I

Afbeelding 1: uitsnede kaart H. Verhees 1803

BIJLAGE II

Afbeelding 2: onderzoeksgebied blauw omlijnd

BIJLAGE III

Slotje Groenendaal in het Hermalen

Oudste notities

De oudste aantekeningen betreffende het bestaan van slotje Groenendaal, wat eens lag achter de huidige Nachtegaal, hebben we te danken aan een zekere Daniel van Gerwen, die al reflecterende op zijn secretarisperiode, memoreert aan de tweede belegering van de stad 's-Hertogenbosch in het jaar 1603 (RA 87). Dat liet de dorpen in de directe omgeving natuurlijk niet onberoerd. Krijgsvolk had men niet graag op de stoep! Genoemde secretaris brengt in herinnering dat hij in dat jaar een lijst heeft aangelegd van alles wat de Schijndelse burgerij aan meubilair en andere goederen meenam en in veiligheid bracht. Dat gebeurde zowel in de Servatiuskerk aan de Markt als de Antoniuskapel in het Wijbosch. Uit de secretarisverklaring blijkt een derde toevluchtsoord het slotje in het Hermalen te zijn. De benaming Groenendaal is van later datum nl.1685, voor zover nu bekend! De bevolking zoekt in dat jaar 1603, ondanks de ingekwartierde hellebaardiers als beschermers van burgerij en goederen, toch een veiliger heenkomen. Men noemt het slotje in het Hermalen in die periode 'Vrou Wijnantshuysken', herinnerend aan een familie Wijnants van Resande, die het slotje of kasteeltje misschien zelf wel heeft laten bouwen, dat weten we niet met zekerheid! Naast dit slotje bezit de familie bv. ook een huis met landerijen in het Lieseind dat in 1666 ruim 35 Bossche lopensen groot is ter waarde van f 2600,= en bewoond door een zekere Goyaart Jansen Versteegen en een huis met land ter grootte van 15 Bossche lopensen geschat op f 2100,=, bewoond door een zekere Hendrik Aelberts en uit de archiefdocumentatie valt op te maken, dat ook het slotje in de Bogaard ressorteert onder de bezittingen van de van Resandes en later op naam staat van de overleden Dirk Dirks van Kessel (RA 90). Over de bouwgeschiedenis, het interieur en exterieur van het latere slotje Groenendaal worden we slechts summier en zeer fragmentarisch geïnformeerd via wat losse verspreide archiefdocumenten.

Krijgsvolk voor de kasteelpoort

Bij de laatste belegering en uiteindelijke inname van Den Bosch in 1629 herhaalt zich dit oorlogstafereel. Men vlucht wederom richting slotje Groenendaal (RA 88). In 1631 worden enkele Schijndelse senioren opgeroepen om getuigenis der waarheid te komen afleggen, op verzoek van 'borgemeester' Embert Lamberts die in 1629 in functie was, over wat er zich toen heeft afgespeeld. Het zijn Anthonis Jan Embertssoen 70 jaren oud, Wouter Lambert Wouters 80, Jan Goijart Wouters 44 en Jacop Geritsen rond de 65. Zij herinneren zich feilloos dat ten tijde van die belegering een partij ruiters vergezeld van de nodige voetsoldaten zijn gearriveerd bij de brug voor de poort van 'den huysinge van Vrou Wijnants'. Deze Staatse troepen willen het slotje van boven tot onder inspecteren op de aanwezigheid van vijandelijk volk. De gevluichte Schijndelaren hebben weinig in te brengen en constateerden slechts dat het ruitervolk zich 'seer tirannelyck aanstelde'. De ruitery zoekt naarstig de 'borgemeester', maar Embert verklaart in eerste instantie gewoon inwoner van het dorp te zijn en zegt uit vrees voor gewelddadigheden helemaal niets over zijn functie. Onder de druk van de nodige verbale dreigementen zijn het dan uiteindelijk enkele 'naburen' die toch

maar bekennen dat Embert Lamberts hun 'borgemeester' is, d.i. de financiële man van het dorp die voor de 'huishoudbeurs zorgt' en die bekentenis door de dorpsgenoten komt hem even later duur te staan. Een van de ruiters raakt door het verzwijgen van die functie gefrustreerd en schiet dusdanig in zijn wiek, dat hij rechtstreeks op Lamberts afrijdt en hem met zijn geweer een enorme klap verkoopt en verwijtend toespreekt : " Waerom versaectt ende verswijgt gij in naem borge-meester te weesen ?". Om verdere verwondingen te voorkomen deinst Lamberts achteruit en tui-melt daarbij onverhoeds achterover in de slotgracht. Het ruiter- en voetvolk trekt zich vervolgens terug, terwijl Lamberts voorzichtig uit de gracht omhoog klautert en nat en vuil in het bovenhuis nat en vuil aankomt en verzucht : " Och hoe jammerlick heeft dien ruyter mij geslagen ende ge-quetst in mijnen arm" (RA 88).

Een interessante inboedel

In de maand maart van het jaar 1665 komen de Schijndelse schepenen Hugo Janssen van Berkel en Jan Andriessen Veraelst aan op het kasteeltje om er, na het overlijden van Dirk Dirks van Kessel en Jenneken Pauwels Wijnants van Rosan (of Resande) een complete inboedelinventaris op te stellen (RA 351 map 3). Op 6 maart inspecteren ze alle klee- en linnenkasten waar kleding en linnengoed te voorschijn komt, dat men in het doorsnee Schijndelse gezin van die tijd beslist niet aantreft. Daags daarna wordt de inventarisatie voortgezet en begint men in de bijgebouwen bij het vee o.a. een merrie en een ruïn, zeven melkkoeien en vier kalveren en volgt een uitgebreid scala aan landbouwwerktuigen. Al even indrukwekkend is het tin - koper - en zilverwerk. Qua inrich-ting van het interieur weten we uit deze inventarisgegevens dat er zich onder de vertrekken een 'dienstmaechtslaepcamer' met twee bedden bevond en een 'knechtenslaepcamer' met slechts een bed. Op 11 en 14 maart richt zich de inventarisatie op de perkamenten stukken die in een 'lijnwaeten buydelken' zijn verpakt en bijeengebonden en tenslotte wordt een 'manuaal of schultboeck' aan een nadere studie onderworpen. Hieruit valt af te leiden dat de kasteelheer Dirk van Kessel en zijn kasteelvrouwe Jenneken Wijnants van Resande over de periode 1660 - 1664 nogal wat kapi-taal hadden uitstaan onder diverse personen en nogal wat pachtpenningen mochten innen. De in-ventarisanen openen vervolgens de nodige buideltjes, blikken trommeltjes en dozen, alle gevuld met allerhande muntstukken uit die tijd.

Weer krijgsvolk op bezoek

In oktober 1672 verzamelen zich een aantal Schijndelse schepenen te weten Eijmbert Anthonis Voets, Joachim van den Boogaert, Jan van Gulick, Ambrosius van Kessel, Anthonis Jan Mijssen (van der Spanck) en Hendrik Vercuijlen, bijgestaan door de nodige raadsmannen nl. Gijsbert van den Boogaert, Jan van den Vorstenbosch, Mathijs Peters van der Meulen, Bartel Pijnappels en Jan Smits, die op verzoek van de Schijndelse 'nageburen' een heldere verklaring afleggen. Op 10 juli 1672 marcheerde het Franse leger afkomstig van Middelrode deels via Gestel en deels via Schijndel richting Vlijmen. Terzelfdertijd logeert het leger van de Duc de Turenne op de Molenheide en blijft daar liefst 12 dagen en dat hebben de Schijndelaren geweten. Uit de verklaringen blijkt dat de bevolking beroofd is in die periode van o.a. 89 paarden en 179 runderen en ook varkens en schapens moesten het ontgelden. Karren werden soms verbrand en het bruikbare ijzerwerk werd er uit gesloopt. Tussen de 20.000 en 30.000 pond hop is weggevoerd, veel brandhout meegenomen

en de meeste huizen 'buyten den dreyboom van de kercke' zijn geplunderd en van meubilair ontdaan. Ook de beide adellijke woningen en de kapel van het Wijbosch, waar men heen gevluht was met meubilair en het allernoodzakelijkste kleren- en linnengoed, zijn 'ganselyck ende geheel uytgerooft'. Tot overmaat van ramp ontvreemdt men de klok van de Wijbossche kapel, brandschat men de grote kerk tegen betaling van 200 gulden, wordt bij particulieren veel geld afgeperst en wordt haver, koren en hooi weggehaald, zodat het vee van honger zal sterven in de komende winter, zo vreest men. Het slot van de verklaring laat niets aan duidelijkheid te wensen over als de secretaris neerschrijft: " De naegebueren hebben door tselve legersvolck een ongelooflycke schade geleden, te meer omdat de nabueren van Schyndel altesamen sijn bouwlieden die hun met het toolambacht genereren ende nu (mits het verlies van henne peirden ende beesten ende saetcooren van de ackers oock gelt ende middelen om andere te coopen) den acker qualijck meer connen bouwen, daer sij henne cost mede moeten winnen ende opgeleeghde lasten uyt betaelen". Een regelrechte ramp voor de lokale bevolking (vd Heuvel 17 fol.10v)!

Een listige bruid laat slotje Groenendaal links liggen

Willem de zoon van Claes Willem Delis is volgens getuigenverklaringen een man van rond de 70 en 'ten uyttersten doof' en staat bij de plaatselijke bevolking bekend als een slecht persoon. Onlangs zijn door de Franse troepen tijdens hun inkwartiering op de Molenheide al zijn bijen 'daer hij sijn sinnen aenhinck', een fanatieke imker moet hij dus geweest zijn, zoveel schade toegebracht dat hij zijn hobby wel vaarwel kon zeggen. De Schijndelaren ervaren hem de laatste tijd als iemand die loopt te 'mijmeren ende te fantaseren' en ontdekken langzamerhand 'uyt sijn woorden ende wercken te oordeelen dat hij slecht van verstant is ende absolutelijck onbequaem om te houden off te trouwen'. Toch beweert hij dat een zekere Ariken Janssen van Lieshout met hem in ondertrouw zal gaan. Ze heeft hem echter gruwelijk bedrogen door hem uit te nodigen naar het kasteeltje in het Hermalen te komen, om daar samen wat werkzaamheden te gaan verrichten. Ze gaan samen op weg, maar opeens kiest ze een andere weg door de velden die leiden naar de kerk zeggende : " Wij moeten desen wech gaen", zonder dat Willem vermoedt wat ze in haar schild voert. Haar intentie is om hem voor de schepenen van het dorp te dagen en een verklaring over die ondertrouw te ontfutselen. De list lukt en weldra staan ze voor de schepenen en de secretaris, waar hij onomwonden verklaart dat hij niet over trouwen had gesproken, maar Ariken al sprak van trouwen en dat nu gezegd wordt dat hij haar zou hebben ondertrouwd. Hij verklaart er niets van te weten en 'oock haer niet en begeert te trouwen ende oock noyt van sin off wille is geweest om met haer te trouwen ende oock noyt handt oft lidtmaet aen haer lichaem te hebben gehad' (vd Heuvel 17 fol.47).

Een meester-smid in actie

Toen in 1698 een inventarisatie van meubelen en huisraad moest worden opgemaakt op het huis genoemd 'Vrou Wijnantsslootie' kwam men voor een verrassing te staan (RA 144 fol.130v). Sinds maart 1697 is een zekere Heer Petrus Seven bewoner en gebruiker van het kasteeltje, terwijl de eigenaresse is Juffrouw Magdalena van Bladel weduwe Smits. Vanwege allerhande procedures en processen is Seven vroegtijdig en versneld uitgeweken naar het land van Kleef en zijn op het slotje drie gesloten koffers achtergebleven toebehorende aan de Heer Arnoldus Seven. Inmiddels be-

woont Jonker Munts het kasteeltje van Juffrouw Magdalena Smits en staan de koffers er nog steeds onaangeroerd, ook al omdat de passende sleutel kennelijk ontbreekt (RA 144 fol.104). Nu had men buiten het gebouwencomplex destijds wel enkele raamspijlen, een stuk ijzerwerk en een klein grendelslot zonder sleutel met drie of vier binnenraamkrammetjes gevonden, maar niet duidelijk was of dit iets met de bewuste koffers te maken had. Op 24 maart 1700 valt er bij de Raad van Brabant een besluit dat de afgesloten koffers, op uitdrukkelijk verzoek van Petrus Seven, geopend mogen worden en daartoe wordt door de Schijndelse schepenen meester-smid Willem Jansen van Vechel uitgenodigd (RA 145 fol.49, 73 en 75v). Hij verschijnt op 14 april daaraan volgend en breekt de koffers open en na de inventarisatie sluit hij ze weer af. Het zou te ver voeren de gehele inhoud de revue te laten passeren, maar enkele bijzonderheden trekken toch de aandacht en onthullen iets over de materiële cultuur van de familie Seven. De eerste koffer bevat wat kleding en enkele koperen en tinnen kleinoden. De tweede koffer is rijker gevuld. Daarin treft het gezelschap allereerst een geschreven briefje aan van Juffrouw Magdalena aan Aert Gerits die in 1697 nog op het kasteeltje woont met de tekst: " Aert Gerits .... gij sult het sleutien oft casteeltien leech maeken ende wat ruyminge met een part van de schuer want desen Heer Seven heeft tselve gehuert " en het briefje was gedateerd 30 maart 1697 en afkomstig uit Eindhoven. Verder bevat dit koffer een viool, een hoogduits liedboek genoemd de Wasserquelle, een hoogduits psalmboek, een Tabula Processe en een latijnse grammatica en voorts allerlei gebruiksvoorwerpen van tin, koper, hout en zelfs ivoor. Uit het laatste koffer komt o.a. te voorschijn een boek in folio-formaat getiteld Opera Omnia van Wilhelmus Coperus, een hoogduits psalm- en gebedenboek en enkele kleinere boeken. Ook komen vier blauw geverfde grendelslotjes boven water met een ijzeren ketting toebehorende aan Juffrouw Magdalena, die men ergens binnen- of buitenshuis had gevonden en voor haar had bewaard. Naast gebruiksartikelen van uiteenlopende aard ontdekt men bovendien twee portretten, het een betreffende het reukorgaan en het ander het gehoororgaan. Zelfs een vat Turkse bonen en een zesterzaad jeneverbessen kwamen aan het licht.

Een nieuwe koper

Juffrouw Maria Smits, weduwe van de Heer Johan de Stocqui en inwoner van Eindhoven, is in het bezit van het testament van haar overleden man, gepasseerd voor notaris Thomas Laquaille binnen de stad Luik de dato 13 augustus 1703 (RA 99 fol.204). Met haar zijn present bij de Schijndelse schepenenbank haar meerderjarige kinderen Henricus en Maria Magdalena, mede namens hun beider afwezige zusters en ze zullen wettelijk verkopen aan Servaas van Gemert, inwoner te Schijndel 'seecker casteeltjen oft slootje gestaan ende gelegen int Hermalen met alle de nederhuy-singen, schuringe, schoppe, ap- en dependentien, houtwas, voorpootingen ende verdere geregtigheeden van dien groot te samen omtrent dertien a veertien lopense gronde'. Dit slotje is haar ten deel gevallen in een te Eindhoven gepasseerde delingsacte de dato 25 oktober 1701. Het complex is buiten de reguliere gebuurlijke lasten nog bezwaard met een rente van drie gulden 10 stuivers aan de Armen van Veghel, aan de kerk te Schijndel een kan wijn die betaald wordt met 5 stuivers en tenslotte 7 stuivers aan de Heer Tengnagel rentmeester van de geestelijke goederen in de Meerij. De totale koopsom bedraagt ruim f 1852,- en de koop is gesloten op 4 februari 1719 (RA 198 fol.7). Uit het gehele gebouwencomplex, in 1741 zeventien lopensen groot, verkoopt van Gemert in 1742 een van de huizen voor f 1147,- aan een zekere Claas Jansse van Weert, wat dan weer vernaderd wordt door Maria Anthony Smits, maar uiteindelijk gaat de verkoop aan van Weert toch door (RA

104 fol.111). Vijf jaren later en wel op 18 november 1747 wordt het kasteeltje verhuurd of verpacht aan een zekere Hendrik van Abeelen (RA 157 fol.42). Uit die verkoopacte is een nieuw detail af te leiden nl. dat er een brouwerij met de benodigde ketels, kuipen en koelbakken is gevestigd. Bij deze verpachting wordt een van de kleinere huisjes uitgesloten. Dat blijft gereserveerd voor de huidige bewoner nl. Aart Jans Versteegen, alhoewel deze op 9 december het veld moet ruimen voor een nieuwe pachter nl. Hendrik Janssen van der Schoot, die aan een pachttermijn van 8 jaren begint (Jellico 9 fol.223).

De brouwerij gerund door de weduwe van Gemert

Eind 1756 verklaart de weduwe in aanwezigheid van haar kinderen dat haar man Servaas van Gemert ruim 30 jaren geleden van wijlen Gijsbert de Jong de brouwerij had overgekocht, die toen stond in diens huis in de Rechtestraat. Die brouwerij is destijds overgebracht naar het kasteeltje. Op dat moment is hem octrooi verleend tot het uitoefenen van het brouwersvak. In 1756 wordt echter van de zijde van de hoog- en laagschout van Den Bosch en op basis van een resolutie van 2 november van datzelfde jaar een deurwaarder naar slotje Groenendaal gestuurd om de weduwe aan te zeggen, dat haar brouwketels en kuipen uitgebroken zullen worden. De weduwe richt een 'ootmoedelijk verzoek' aan de overheid en bepleit daarin de continuering van het octrooi, om in deze verplaatste brouwerij koopbieren te mogen brouwen. Dit verlot wordt, na een positief advies van de Schijndelse regenten, op 13 januari 1757 verleend in opdracht van de Raad van State, ondertekend door de heren J.D.C. van Heekeren en T. van der Hoop (RA 134 fol.258v).

Staat en inventaris van Jacobus van Berkel

Tussen de jaren 1757 en 1778 zijn we het spoor even bijster. Over de vijf minderjarige kinderen uit het huwelijk van Jacobus van Berkel en Jenneken Hugo van Berkel zijn voogden aangesteld. Ook zijn er voogden bekend die de zorg op zich hebben genomen over de minderjarige kinderen van Johannis Hendrik van Berkel en Alegonda Hugo Verhagen. Die zijn aangesteld door wijlen Hugo Jacobs van Berkel en Alegonda Teunis Claessen, zijnde de grootvader en grootmoeder van genoemde minderjarige kinderen. Zij allen gaan de boedel verdelen (RA 169 fol.295 en 313). Die aanstelling heeft al plaats gevonden in 1773. Deze van Berkels blijken redelijk vermogend. Ze bezitten een huis met enkele akkers onder de Borne, belast met een rente aan een zekere Heer Hopman te 's-Hertogenbosch en 14 stuivers aan de kerk van Den Dungen, maar ook het Slotje Groenendaal met het neerhuis en alles wat er bij hoort ter grootte van tien lopensen, bezwaard met de al eerder genoemde lasten. Interessant is echter te constateren dat het resterende goederenbezit behoorlijk versnipperd lag over het Schijndelse grondgebied. Ze bezitten aan landerijen o.a. land in de Bunders, aan de Lange Steeg, een kamp hooiland onder Elschot genoemd Spieringsbeemd bij de rivier de Aa, een braak in de Schrijvershoef, een perceel genaamd de Nachtegaal, een kamp hooiland in de Knokert aan de Dintherse kant van de Oude Aa, een gedeelte van een kamp hooiland in de Lobbenhoef of de Aardenburg, zes akkers aan het Elderbroek, een braak in de Truyenheide, een akker aan de Boschweg, een in het Achterste Hermalen, in de Schootshoef, op de Steeg en ten slotte nog een kamp hooiland onder het Wijbosch genaamd de Drie Bunders.

De percelen kenden in die tijd nog geen kadastrale nummers, maar werden aangeduid met door

de bevolking zelf uitgedachte veld- of perceelsnamen, waarvan er in Schijndel dus zo'n kleine 2800 zijn teruggevonden.

Scheiding en deling

In 1793 is de familie van Berkel nog steeds in bezit van slotje Groenendaal. De beide kinderen Johannes Hendrik van Berkel en zijn zuster Elisabeth, gehuwd met een zekere Francis van Heeswijk, gaan na het overlijden van hun ouders over tot een scheiding en deling van alle nagelaten roerend en onroerend goed. De zoon krijgt het huis met brouwerij en bijgebouwen met de gracht die het complex omgeeft van ouds genaamd het Slotje en als belendingen worden opgegeven Willem Hugo van Berkel, Arnoldus Francis van Heeswijk en Johannes Peters van de Ven. Hij ontvangt eveneens een akker in de Slender, in de Weidonk en in de Nachtegaal en tenslotte een stuk heide in het Hermalen. Dochter Elisabeth valt ten deel 'de neerhuysinge bij't slotje', vier akkers met een hoodries ter grootte van zeven lopensen, een huis en land onder de Borne aan de Slender groot zes lopensen, waaruit betaald moet worden een last van drie gulden aan de Armen van Gemonde en een gewincijns van 10 stuivers en 2 duiten in het cijnsboek van de Heer van Helmond. Voorts wordt afgesproken dat ze de poort die voor aan de straat hangt gezamenlijk zullen onderhouden (RA 177 fol.267v).

De bierbrouwerij nog in functie

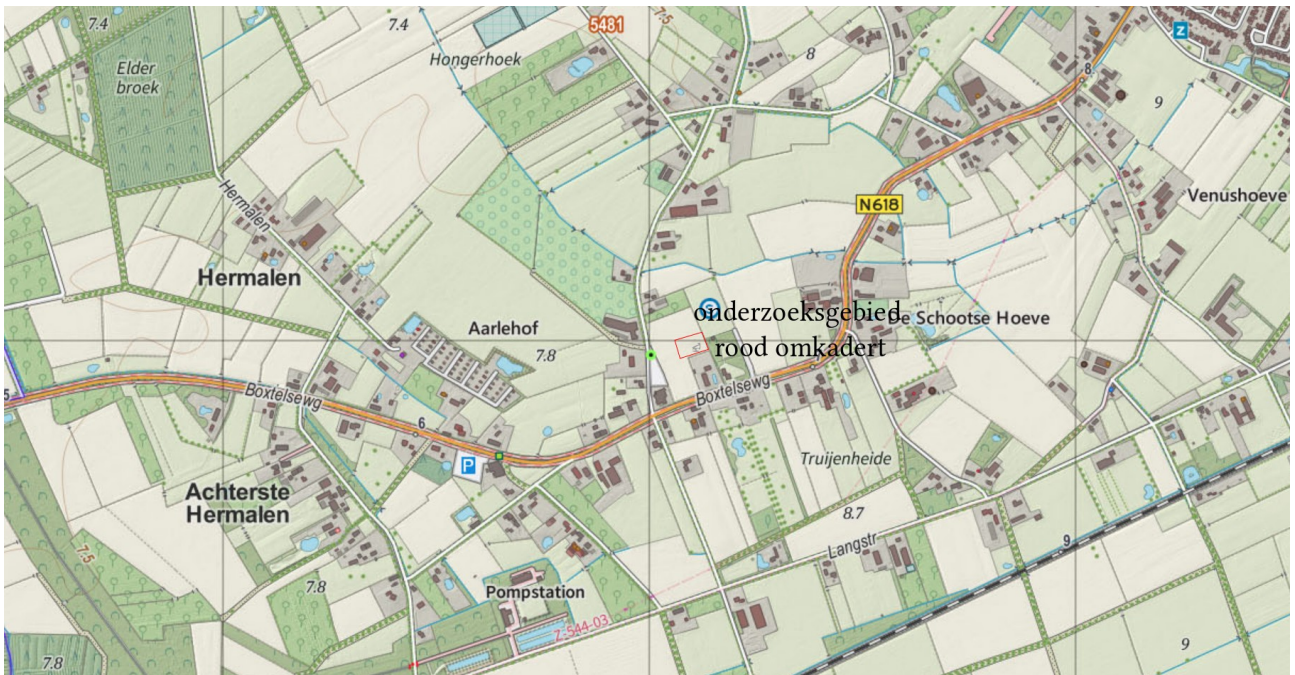
Ruim 8 jaren later gaat men over tot verpachting van het huis met de bierbrouwerij (RA 216 fol.233). Nu was het in die tijd de gewoonte om zulke verpachtingen in de directe omgeving bekend te maken. Na drie zondagse bekendmakingen in Schijndel, volgden ook enkele advertenties in de Bossche Courant van die dagen. Eijmbert Dirk van Liempt, Hendrik Hugo van Berkel, Arnoldus Francis van Berkel en Jan Arnoldus van Heeswijk voogden over de drie minderjarige kinderen van Helena Francis van Heeswijk verwekt door wijlen Hendrikus Johannes van Berkel, zullen 'voor alle man verhuren eene huysinge, bierbrouwerije, schuur, schop, varkenskooij en hoff met verscheidene parseelen akker- en weij- groesland van ouds genaamt het Slotje'. De huurtermijn wordt gesteld op 6 jaren. De hof en de gracht om het Slotje kan men aanvaarden rond half maart, met Pinksteren gevolgd door het huis en de brouwerij. Als voorwaarden worden gesteld het goede onderhoud van de gebouwen, het in goede staat houden van het dak door er 1500 pond dakstro aan te spenderen en de pachtsom dient men jaarlijks te voldoen op eerste kerstdag bij Eijmbert Dirk van Liempt, de huidige bewoner van het kasteeltje. Onder de pachtcondities is eveneens opgenomen, dat de huurder of pachter moet overnemen 30 biertonnen, 20 vaten en een bierwagen met drie bierbomen, vijf vloten en drie bierstellingen. Aan het einde van de pachttermijn zal men twee deskundige taxateurs langs sturen om de laatst genoemde goederen te taxeren. Het functioneren van dit soort oude bierbrouwerijen is natuurlijk niet meer vergelijkbaar met de huidige brouwerijen. Het oude brouw materiaal uit de periode van slotje Groenendaal is ver verleden tijd. De oude eiken roerkuipen met een, naar gelang de grootte van het bedrijf, diameter van 2 tot 3 meter en een hoogte van zo'n 80 cm, waren door een kuiper gemaakt. Hij gebruikte daarvoor zware eikenhouten duigen die door ijzeren of teenhouten banden bijeen werden gehouden. Die zijn inmiddels vervangen door moderne reservoirs waarin het brouwmengsel automatisch en computergestuurd wordt geroerd. De 'wort', het mengsel van mout, hop en water wordt nu door filters

geperst en van allerlei ongerechtigheden ontdaan; de gistkuipen zijn vervangen door aluminium reservoirs en ook de oude eiken lagers om de tonnen op te bewaren zijn vervangen door geweldige tanks van aluminium of roestvrij staal. Kennelijk floreerde de bierbrouwerij op Groenendaal nog. Naast het brouwersvak beoefende de familie van Berkel natuurlijk ook de landbouw. Onder de genoemde landerijen duiken klinkende namen op als Pieteland, Boudewijnsland, Flekkershoefken, Paardskerkhof, Weikamp, Dreefakker en Vleugelakker. In 1804 volgt weer een verpachting en is het Boudewijn Peter Hellings die voor een jaarlijkse pachtsom van f 135,- aantreedt (RA 217 fol.214). Goed vijf jaren later in 1809 wordt voor de residerende notaris een scheidings- en delingsacte opgesteld (RA 139 fol.152v. Op dat moment is Schijndel kennelijk overgestapt op een bepaalde vorm van huis - of perceelsnummering, want het gehele pand wordt aangeduid onder het nieuwe nummer 256. Rond het slotje telt men 51 bomen.

Over in andere handen

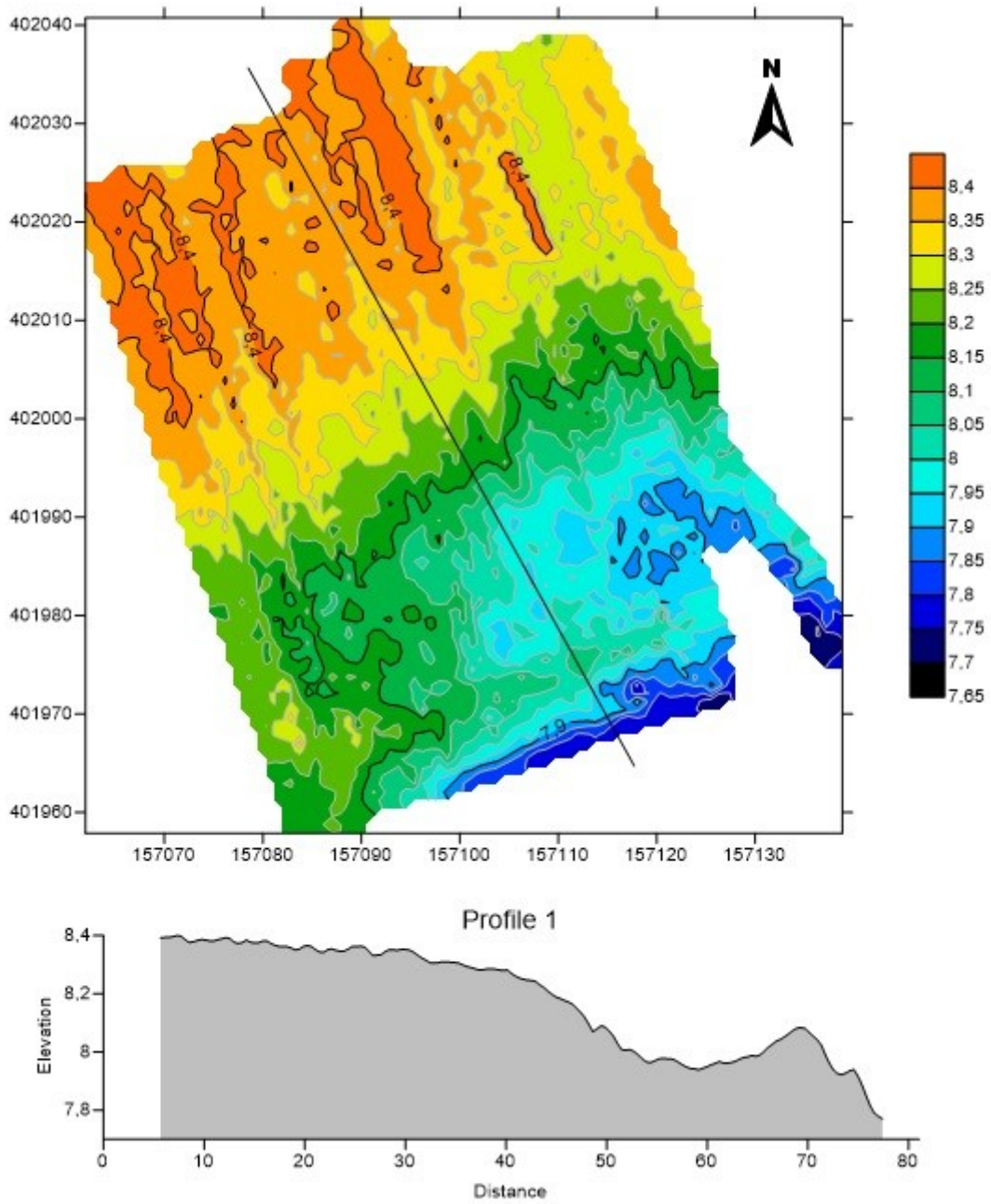
In 1816 besluit men tot verkoop van het geheel. De finale verkoping zal plaats vinden ten woonhuize van een zekere Mechel Schevers de weduwe van Antony van Berkel, een tapster wonende aan de Heikant wijk F no.132 (v.Beverwijk 17 no.867). Dankzij deze acte krijgen we enig zicht op het interieur van de bierbrouwerij, wat historisch natuurlijk erg interessant is, en op het buiten-aanzicht van het kasteeltje. Alles wordt verdeeld in 11 kopen, waarvan de vier eerste slaan op de gebouwen en de resterende op de landerijen. De eerste koop wordt omschreven als 'den opstal eener welingerigte bierbrouwerij bestaande in een zware geelkopere brouwketel, groot ruim tien tonnen, twee beste en hechte koelbakken, een beslag, een mout en vier groote kuypen, eenige gistvloten, een houtte pomp, eenige dito gooten, een droogeeest, een geelkopere vulketel, een kope-re jager, twee bierstellingen en een bierwagen, mitsgaders twee bierbomen staande in het Hermalen genaamd het Slotje'. De tweede koop luidt als volgt 'een kasteeltje rondom in steenen gedekt met een leije dak, dienende tot eene landmanswoning, brouwerswoning en bestaande in twee kamers gelijkvloers, twee kelderkamers, twee ruime zolders, twee watervrije en groote kelders en een goot, een daarvan afgezonderde koeistal, schuur, dorsvloer, twee schoppen en een varkenshok, voorbehouden den ijzere sopketel staande op de voorstal, staande onder het gehucht Lutteleinde in het Hermalen genaamd het Slotje Groenendaal, zijnde het kasteeltje genummerd wijk I 1206'. De derde koop is de huisplaats of de misse, het geheel omgeven door een gracht. Naast de rente aan de Armen van Veghel blijkt nu ook een zak rogge afgedragen te moeten worden aan het 'Roomsch Weeshuis' binnen de stad Den Bosch. In de vierde koop worden de drie vorige kopen gebundeld en het is een zekere Johannes Voorbach, ongehuwd en secretaris te Schijndel, die voor f 1915 de koop bevestigt. Als in 1949 aan de gemeente Schijndel via de provincie wordt verzocht informatie te geven over mogelijke 'oudheidkundige overblijfselen' noemt men slotje Groenendaal onder het Hermalen kadastraal bekend onder no. C 3928 (NA inv.nr. 1348). In het tijdschrift de Brabantse Leeuw (2e jrg. 1953) is destijds een chronologische lijst gepubliceerd van opeenvolgende eigenaren en hun familierelatie.

BIJLAGE IV

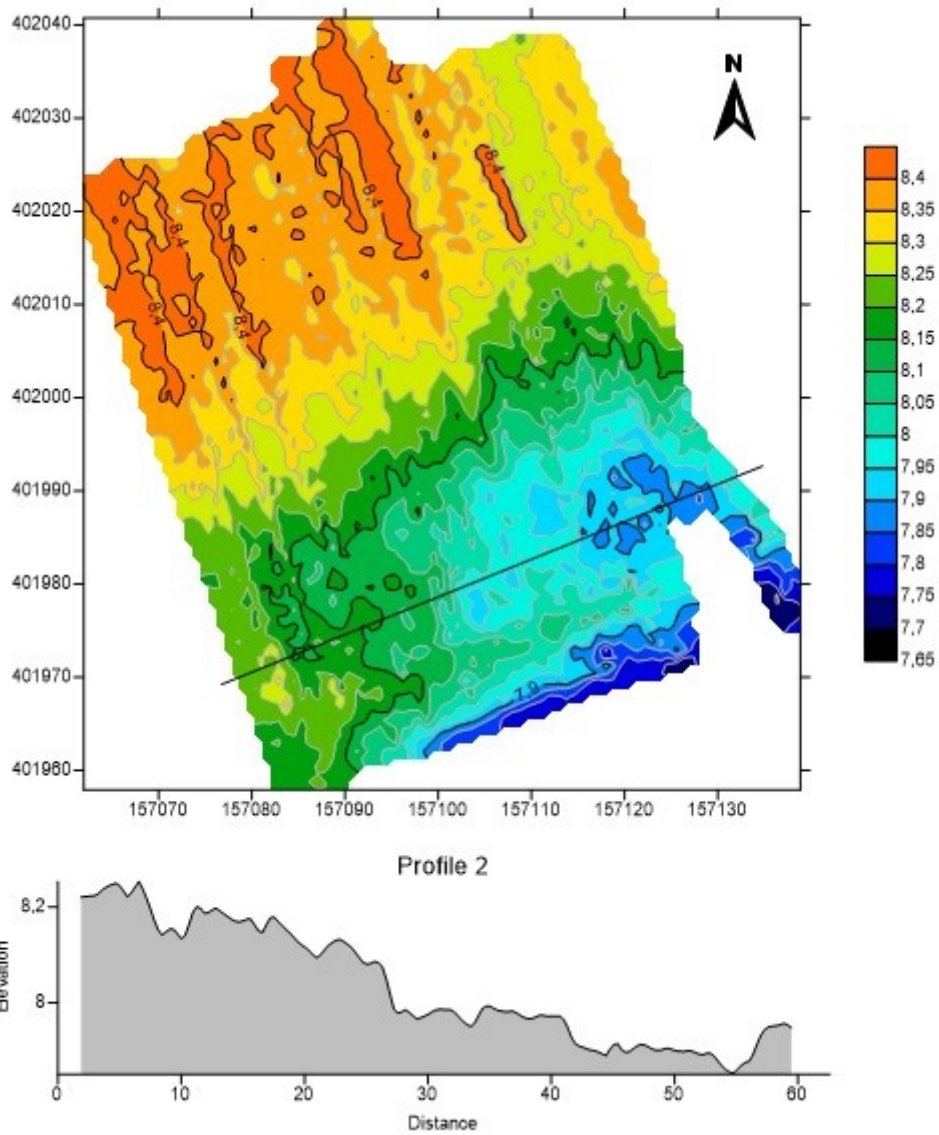
Afbeelding 3: topografische kaart met onderzocht gebied

BIJLAGE V

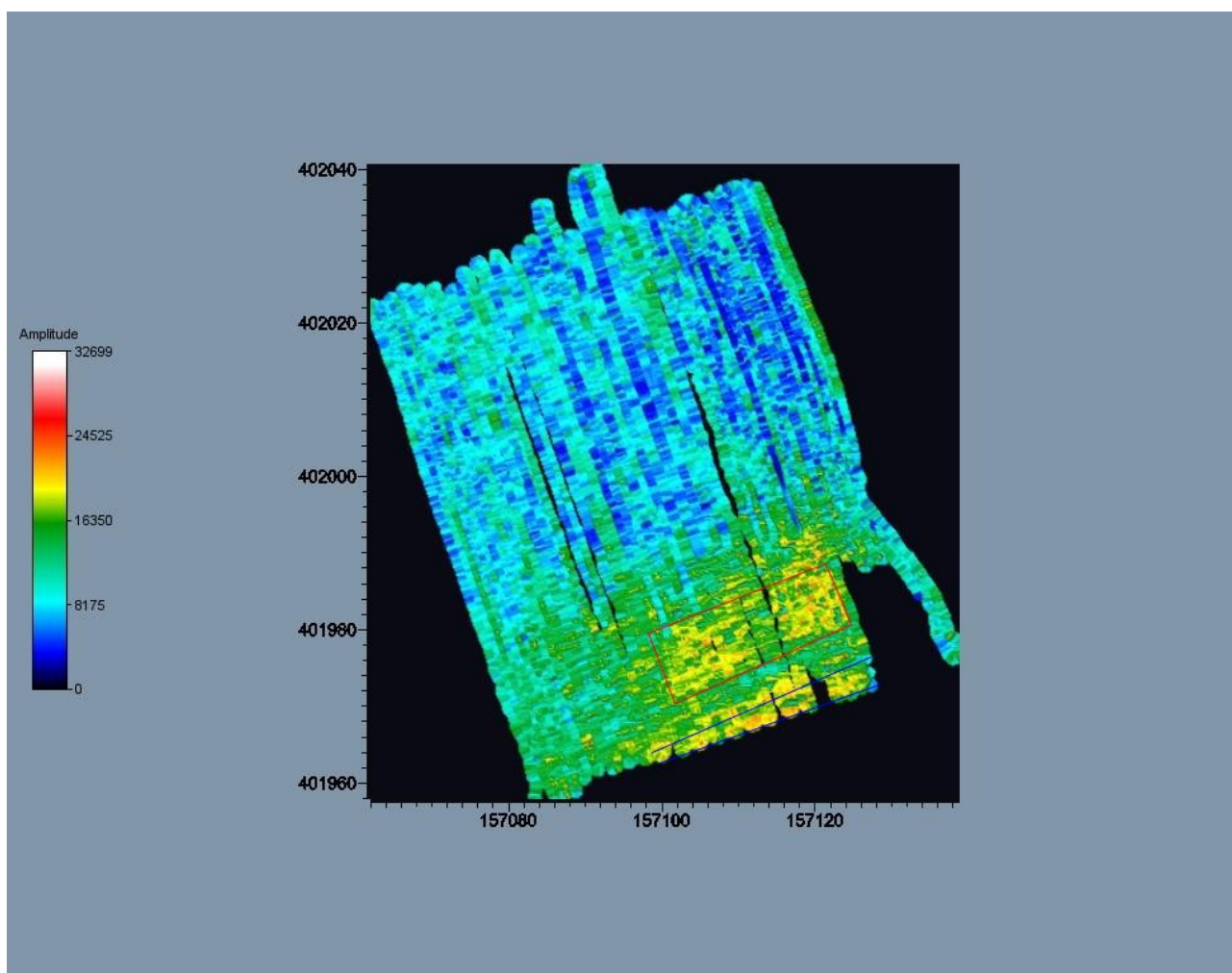
Afbeelding 4: hoogtekaart met noord-zuid doorsnede

BIJLAGE VI

Afbeelding 5: hoogtekaart met west-oost doorsnede

BIJLAGE VII

*Afbeelding 6: grondradarscan:
rood omlijnd de vermoedelijke ligging van het slotje
blauwe lijnen geven aan waar de oorspronkelijke gracht lag*

BIJLAGE VIII

Technische specificaties apparatuur en software.

Erfgoedradar

Fabrikant: GT-Frontline B.V.

Type: InfraRadar M

Specificaties:

Frequentie: Single channel 500MHz gemiddeld (+/-250MHz)

Transmit rate: 115KHz

Scan rate: Maximaal 56 scans per seconds

Time Range window: 50 ns

Antenne afstand: Kleiner dan 30 cm

Global Positioning System (GNSS)

Fabrikant: Spectra Precision

Type: SP80

Specificaties: GNSS

Technology: 240 channel 6G ASIC (o.a. GPS, GLONASS, GALILEO)

Mode: RTK (Real Time Kinematic) with DGPS/SBAS back-up mode Real-Time Accuracy (RMS)

Horizontal: 8 mm + 1 ppm, Vertical: 15 mm + 1 ppm

Radar software

Fabrikant: GT Frontline B.V./ Radar Systems Inc.

Opname software: RadarMap©

Processing software

Basic Postprocessing: RadarMap©

Conversie ruwe meetdata naar data-file: RadarMap©

Geavanceerde Postprocessing: Prism©

Presentatie en 3D modelling software

Fabrikant: Golden Software

3D Modelling: Voxler©

Final charting and Mapping: Surfer©

BIJLAGE IX

Disclaimer:

Onderzoek door de WIMA met de Erfgoedradar wordt op zorgvuldige wijze uitgevoerd op basis van de voor het onderzoek gangbare technieken, inzichten en methodes en conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving.

Non-destructieve geofysisch metingen zoals toegepast zijn afhankelijk en beïnvloedbaar door lokale omstandigheden op de onderzoek locatie. De Erfgoedradar biedt nooit 100% zekerheid en geeft slechts een indicatie van verwachting van (archeologische) objecten in de ondergrond.

In dit kader dient ook opgemerkt te worden dat geraadpleegde bronnen voor identificatie niet altijd zonder fouten en volledig zijn. Daar de WIMA voor het verkrijgen van historische informatie afhankelijk is van deze bronnen, kan de WIMA niet instaan voor de juistheid en volledigheid van deze informatie.

Rapportage dient nimmer ten behoeve van archeologische prospectie. In opdracht en onder leiding van een bevoegd autoriteit kan de rapportage gebruikt worden als deelrapport van een KNA conform IVO rapportage.

GEO Professionals Nederland, als leverancier van de apparatuur, en WIMA, als uitvoerder van de scan, zijn op geen enkele manier aansprakelijk voor (graaf) schade ontstaan uit de aangeleverde rapportage. Het blijft altijd noodzakelijk om de resultaten van dit onderzoek te verifiëren door conventioneel (archeologisch) gravend onderzoek.